

Agnes Stjernström, Sundsvall

Politiker och kolonialvaruhandlare

EVA BJÖRNE

Kvinnorna i Sundsvall bildade redan 1903 en lokalavdelning för den kvinnliga rösträtten, FKPR, Föreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt. Med politisk rösträtt avsåg man framför allt rösträtten till riksdagen. Kvinnor med egen debetsedel kunde ha kommunal rösträtt, men var inte valbara till stadsfullmäktige förrän 1910.

Föreningen hade redan från början en bred uppslutning med 94 medlemmar vid starten. Det framgår också att styrelsen fick en ur politisk synpunkt bred sammansättning, alltifrån den radikala författarinnan Frida Stéenhoff, ett antal frisinnaade kvinnor och den moderata Agnes Stjernström, kassör i grosshandelsfirman Wessén i Sundsvall. Hennes erfarenheter som kassör i yrkeslivet bidrog sannolikt till att hon också blev FKPR:s kassaförvaltare.

FKPR var pådrivande också när det gällde kvinnorepresentationen i stadsfullmäktige och dess kommittéer. Den frisinnaade folkskolläraryninnan Elin Nilsson, FKPR:s sekreterare, blev den första kvinnan i Sundsvalls stadsfullmäktige, invald vid valet 1910. Efter 9 år som ensam kvinna i stadsfullmäktige fick hon år 1919 sällskap av Agnes Stjernström på Högerns lista och två socialdemokratiska kvinnor, båda gifta med ledande funktionärer inom arbetarkommunen. Kvinnorepresentationen 1919 blev emellertid en ganska isolerad företeelse för många år framåt. Mobiliseringen av kvinnorna gick trögare i Sundsvall än på många andra håll trots den tidiga starten av den kvinnliga rösträttsföreningen. 1922 var det endast två kvinnor kvar och 1930 var Agnes Stjernström den enda kvinnan i Sundsvalls stadsfullmäktige.

Vem var då denna Agnes Stjernström, som uthålligare än de övriga representerade kvinnorna i Sundsvall? Hon föddes 1864 i Eda, Djupfors bruk. Efter det att modern hade dött, flyttade hon 1893 med sin far och tre syskon till Matfors i Medelpad, där fadern fick anställning som kassör vid pappersbruket. Matfors i Tuna socken 15 kilometer från Sundsvall var en liten bruksort med, förutom pappersbruket, ett yllespinneri.

Agnes hade utbildats vid Enköpings helpension för flickor och vid

Agnes Stjernström.

Sundsvalls handelsinstitut. Hon fick anställning som kassör hos grosshandelsfirman C.O. Wesén i Sundsvall och blev senare firmans prokurist. Det senare innebar att hon erhöll firmans handelsfullmakt, som gav henne en allmän behörighet att företräda företaget, ”att teckna firman”, något som visar på att hon ägde firmans stora förtroende. Vid 52 års ålder slutade hon sin anställning och öppnade tillsammans med sin bror en kolonialvaruhandel i Sundsvall, AB Stjernström & Co.

Politiskt var hon ansluten till den lokala Valmansföreningen och ingick i dess styrelse och arbetsutskott. Dessutom var hon verksam i styrelsen för Högerns Kvinnoförening i Sundsvall. Hon var också ansluten till den kvinnliga nykterhetsrörelsen Vita Bandet.

Agnes Stjernström blev vid invalet i Sundsvalls stadsfullmäktige 1919 suppleant i valutskottet och följande år ordinarie ledamot där. Valutskottet betraktades denna tid som den näst efter beredningsutskottet viktigaste förtroendeposten i kommunen. Vi får då hålla i minnet att stadsfullmäktigeledamöterna, trots att de mestadels valdes på listor med politisk beteckning, ändå ansågs vara medborgerliga representanter framförallt på grund av sina personliga förtjänster. Medborgarskap ansågs innebära del i ett gemensamt ansvar, medan partiideologier betraktades som uttryck för särintressen. Efterhand blev partipolitiken betydelsefull också i fullmäktigeförsamlingarna. I Sundsvall blev gränsen mellan högern och vänstern i fullmäktige tydlig genom de proportionella val som hölls 1917 för val till beredningsutskottet. Då blev resultatet 5 moderata och 2 frisinnade ledamöter till stadens viktigaste utskott, beredningsutskottet.

Kommunalpolitikens stora frågor var framför allt stadens utbyggnad av infrastruktur, dvs, gator, vatten och avlopp, hamnen, införande av elektriciteten, byggande av bostäder och skolor samt fattigvården och nykterhetsfrågorna. Staden hade år 1930 18 000 innevånare. Perioden 1910–1920 hade befolkningstillväxten i Sundsvall stagnerat bland annat på grund av en omfattande emigration till Amerika. 1920–1930 var befolkningen i sakta stigande. Jämfört med många andra städer i Sverige denna tid var befolkningsökningen mycket måttlig. Däremot ökade inflyttningen till angränsande förorter utanför stadsgränsen i dåvarande Sköns kommun.

Agnes Stjernström visade intresse framför allt för bostadsfrågorna och nykterhetsfrågorna. Hon var revisor i bostadsbolaget Borgarhemmet och Vita Bandets hushållsskola. Hon lämnade in två motioner med vädjande om ökade medel till Vita Bandets verksamhet och menade att en del av de vinstmedel som kom från stadens ölkaféer borde kunna användas till ökat stöd för nykterhetsrörelsen. Men en övervägande fullmäktigemajoritet beslöt att största delen av vinstmedlen skulle gå till byggande av läktare vid stadens idrottsarena samt andra ”ömmande ändamål”. Hösten 1940 flyttade Agnes Stjernström, 74 år gammal, till Malmö.

Agnes Stjernström gifte sig aldrig och hade inga barn. Hon är ett av många exempel på att Högerpartiets kvinnliga politiska företrädare ofta var ensamstående, utbildade och yrkesverksamma med starkt intresse för samhällsfrågor. Hon liksom andra kvinnliga politiska pionjärer hade också erfarenheter från annat föreningsliv, i detta fall den kvinnliga rösträttsrörelsen och nykterhetsrörelsen.

KÄLLOR

Otryckta källor

Medelpadsarkivet, Sundsvall:

Sundsvalls stads fullmäktigeprotokoll från åren 1919–1930

Protokoll från Allmänna Valmansförbundet i Sundsvall

Föreningen för Kvinnors Rösträtt i Sundsvall

Landsarkivet, Härnösand:

Församlingsböcker från Tuna socken

Litteratur

Ahnlund, Nils: Sundsvalls stads historia

Sundsvalls historia del II, 1997

Tedebrand, Lars-Göran: Gamla och nya stadsbor efter 1860

– Politik, väljare och valda efter 1888